

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:11.01.2022 ✓Accepted/Kabul:13.04.2022

DOI:10.30794/pausbed.1056348

Research Article/Araştırma Makalesi

Kara, Y. (2022). "Nitel Bir Araştırmanın Gösterdikleri: Türkiye'de LGBTQ+ Olmak", *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 52, Denizli, ss. 399-415.

NİTEL BİR ARAŞTIRMANIN GÖSTERDİKLERİ: TÜRKİYE'DE LGBTQ+ OLMAK

Yunus KARA*

Öz

Bu araştırma, Türkiye'de farklı ayrımcılık ve şiddet biçimlerine maruz bırakılan ve toplumda marjinal bir azınlık olarak nitelendirilen LGBTQ+'ların hem kişilerarası hem de toplumsal süreçlerdeki deneyimlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Türkiye'nin çeşitli illerinden 25-42 yaşları arasındaki 17 LGBTQ+ katılımcı ile görüşülmüştür. Bu çalışmada LGBTQ+'ların ifadelerindeki çeşitlilik ve zenginliği kullanarak deneyimlerini ortaya çıkarmak için fenomenolojik yaklaşıma dayalı nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerde araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve veriler MAXQDA 12 yazılımı ile çözümlenmiştir. Analizler sonucunda temalar, katılımcıların açılma süreçleri, kendini açma, ayrımcılık ve şiddet ile ilgili deneyimleri, hükümetin, toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının LGBTQ+'lara bakış açısı ve ayrımcılık, şiddet ve açılma ile ilgili olumsuz süreçlerin olmaması için yapılabilecekler ekseninde şekillenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ayrımcılık, Açılma, Kendini Açma, LGBTQ, Şiddet.*

IMPLICATIONS OF A QUALITATIVE STUDY: BEING LGBTQ+ IN TURKEY

Abstract

This study has been carried out to understand the experiences – both in interpersonal and societal processes – of LGBTQ+s' in Turkey, who are a marginalized minority that is exposed to different forms of discrimination and censorship, with 17 LGBTQ+ participants aged between 25-42, from various cities in Turkey. In this study, a qualitative research method based on a phenomenological approach was used to reveal LGBTQ+s' experiences by using the diversity and richness of their expressions. In the interviews, a semi-structured interview form was used and the data were resolved with MAXQDA 12 software. As a result of the analysis, the themes were shaped around the participants' experiences with coming-out processes, discrimination, and violence, the perspective of the government, society, and non-governmental organizations towards LGBTQ+s, and what can be done to avoid negative processes related to discrimination, violence, and coming-out.

Keywords: *Discrimination, Coming-out, Self-disclosure, LGBTQ, Violence.*

*Arş. Gör., Altınbaş Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet, İSTANBUL.
e-posta: yunus.kara@altinbas.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-7812-5845>)

1. GİRİŞ

Çeşitli toplumlarda LGBTQ+'lara yönelik farklı tepkiler ve yaklaşımlar sergilenmektedir (Altunpolat 2017; Elliott vd. 2015; Zengin-Taş 2019). Toplumun genelinden farklı cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri ve cinsel yönelimleri bazı toplumlarda ve/veya topluluklarda belli bir düzeyde "tolere" edilebilirken, dünyanın çoğu toplumunda LGBTQ+'lar marjinalleştirilmekte ve önyargı, baskı, ayrımcılık ve nefret söylemine maruz bırakılmaktadır (Kara 2020). Bu durum LGBTQ+'lara yönelik hak ihlallerini artırarak önemli bireysel ve toplumsal sorunlara neden olmaktadır (Addis vd. 2009; King vd. 2008; Semlyen vd. 2016). Bu sorunların temelinde LGBTQ+fobi ve heteronormativite olduğunu söylemek mümkündür. LGBTQ+fobi, LGBTQ+'lara yönelik korku, olumsuz duygu, tutum ve/veya davranışlar olarak tanımlanabilir. Bu fobi(ler) kişisel bir korku ve inanç olmanın ötesinde kültürel ideoloji bağlamında açıklanmaktadır (Herek 2007; Meyer 2003). Sosyo-politik bağlamla ilişkili olarak ortaya çıkan bir kavram olan heteronormativite, heteroseksüelliği yüceltirken heteroseksüel olmayan davranışları reddeden, marjinalleştirilen bir değerler ve inançlar sistemi olarak ifade edilmektedir. Ayrıca heteronormativite kavramı, bir bütün olarak durumun kültürel, sosyal kökenlerini ve politik yönlerini de vurgulamaktadır (Kara 2018). Heteronormativite, kendini olmayanları dışlayarak ve marjinalleştirerek toplumun her alanında kendisini göstermektedir. Evde, işte, okulda hayatın her alanında ayrımcı uygulamalarla karşılaşmaktadır. Bu ayrımcı uygulamalar bir zorbalık tutumuna dönüşmekte ve bunun sonucunda nefret söylemi ve nefret suçuna varan eylemlerle karşılaşmaktadır. Yaşamın her döneminde hissedilen bu baskı ve ayrımcı tutumların sistematik olarak devam etmesi, LGBTQ+'ların başta yaşam hakkı olmak üzere eğitim, sağlık, hukuk ve sosyal hizmetlere erişimlerini kısıtlamaktadır (Haas vd. 2011; Kara vd. 2021; Katz-Wise vd. 2012).

Toplumdaki hâkim ve baskın görüşlerin, değerlerin ve tutumların günlük yaşantıya yansımalarıyla birlikte birçok birey, grup ve topluluk kendisini azınlık olarak hissetmeye başlamakta ve bu noktada duygu ve düşüncelerini ifade etmemektedir (Kara 2019; Serpen, 2016; Tosunay ve Çolak 2016). Bu durum bireylerin, grupların ve toplulukların gündelik yaşam pratiklerinde kendilerini var edememelerine neden olmaktadır. Ötekileştirilme ve bunun beraberinde getirdiği marjinallik duygusu, bireylerin kendilerini özgür bir biçimde ifade edememelerini, davranışlarını sınırlamalarını beraberinde getirerek bireylerin hem açılma süreçlerinin hem de kendini açma davranışlarının engellenmesine neden olmaktadır. LGBTQ+'ların yaşamları ile ilgili önemli bir kavram olan açılma; LGBTQ+ cinsiyet kimliklerin, cinsiyet ifadelerinin ya da cinsel yönelimlerin, başlangıçta kişinin kendisine ve sonrasında çevresindeki diğer insanlara ifade etmesi/açması olarak tanımlanmaktadır (Kara 2021; Varan 2018). Açılma süreci ile yakından ilgili bir kavram olan kendini açma ise bireyin kendisiyle ilgili duygularını ve düşüncelerini başkalarına açıklama ve ifade etme süreci olarak tanımlanmaktadır (Masaviru 2016; Schug vd. 2010; Tang vd. 2013). Birinin boyunu, cinsiyetini veya göz rengini belirtmesi genellikle kendini açıklama anlamına gelmemektedir. Çünkü bu özellikler çoğu durumda dışarıdan gözlemcilerle açıktır. Buna karşılık, birinin siyasi inançları, dini bağları, kişisel geliri, aile geçmişi ya da cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği/ifadesi hakkındaki açıklamaları genellikle kendini açma olarak sınıflandırılmaktadır.

Açılma süreci ve kendini açma davranışı, LGBTQ+'ların kişisel yaşamlarında merkezi bir rol oynayabilmekte ve farklı ilişki ortamları, aile, arkadaşlar, romantik partnerler ve topluluklar gibi çeşitli etkileşimler veya bağlamlar dahilinde gerçekleşebilmektedir (Nguyen vd. 2012; Weinstein vd. 2011; Zimman 2009). Açıklanan kişisel bilgiler demografi (yaş, cinsiyet, boy) gibi temel açık bilgilerinin yanında tutumlar ve görüşler, değerler, inançlar, duygular, ihtiyaçlar, fanteziler ve korkular gibi daha gizli bilgileri içerebilmektedir. Açıklanan bilgilerdeki bilgi miktarı, iletişim için harcanan süre, konu çeşitliliği ve derinliği değişebilir ve bazı açıklama konuları diğerlerine göre daha gizli ve içsel durumlarla ilgili olabilmektedir (Shahar vd. 2018).

Toplumda ayrımcılığa ve damgalanmaya maruz bırakılan kişiler (örneğin, ten rengi, fiziksel özellikler, bir dini veya politik gruba üye olmak, farklı cinsel yönelimler ve cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri) kendilerini açmalarının, süreç boyunca birçok olumsuz yaptırımlara maruz bırakılacaklarını düşünebilmektedir. Heteronormatif düzenin ve ikili cinsiyet sisteminin olduğu toplumlarda, LGBTQ+'lar da cinsel yönelimlerinin ya da cinsiyet kimliklerinin kabul edilmeyeceği düşüncesiyle kendilerini birçok kişiye, gruba ya da topluluğa açmamaktadır. Böylece cinsiyet kimliklerini, cinsiyet ifadelerini ve cinsel yönelimlerini ifade etmemenin en güvenli strateji olabileceğine inanmaktadırlar. Bu tür bir davranış LGBTQ+'ların sadece cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri özelinde değil, kendilerine dair birçok konuda söz üretememelerine de neden olmaktadır. Bunun sonucunda

LGBTQ+'lar kendi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini, cinsiyet ifadelerini eğitim, sağlık, adalete erişim, sosyal hizmet ve sosyal medya gibi alanlarda belirtememekte, saklı tutabilmektedir. Bu araştırma da LGBTQ+'ların anlatımlarının çeşitliliğinden ve zenginliğinden faydalanılarak LGBTQ+'ların hem kişilerarası hem de toplumsal süreçlerdeki deneyimlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, LGBTQ+'ların hem kişilerarası hem de toplumsal süreçlerdeki deneyimlerini incelemek amacıyla fenomenolojik yaklaşıma dayalı niteliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Fenomolojik yaklaşım, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2018). Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenolojik araştırma yöntemi yararlı olabilmektedir. Fenomolojiye dair ifadeler, yeni bilgileri içermiyor olsa bile önemli ve aydınlatıcı veriler sunmaktadır. Bu çalışmanın, nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayacağı öngörülse de Türkiye'de yaşayan LGBTQ+'ların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak örnekleri, açıklamaları ve yaşantıları açığa çıkaracağı düşünülmektedir.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmaya katılım gösteren LGBTQ+'ların 25-42 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar, gizliliğin sağlanması için cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri ya da cinsel yönelimlerine göre araştırmacı tarafından ilgili kategorilerin sembolleri çerçevesinde isimlendirilmiştir. Katılımcıların yaşları, cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri, cinsel yönelimleri ve meslekleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Katılımcıların Takma İsimleri	Yaş	Cinsiyet Kimliği/ Cinsiyet İfadesi	Cinsel Yönelim	Meslek
Double Venus	27	Erkek	Lezbiyen	Avukat
Demiboy	34	Trans Erkek	Omniseksüel	Eğitimci
Double Mars	34	Erkek	Gey	Akademisyen
Lavender	30	Queer	Lezbiyen	Bilgisayar Mühendisi
Neptunic	42	Non-Binary	Skolyoseksüel	Öğretmen
Violets	28	Kadın	Queer	Mekatronik Mühendisi
Lambda	29	Erkek	Gey	Akademisyen
Labrys	31	Queer	Lezbiyen	Bilgisayar Mühendisi
Biangles	34	Queer	Biseksüel	Akademisyen
Toric	37	Non-Binary	Androseksüel	Sosyal Medya Uzmanı
Crescent	40	Erkek	Biseksüel	Doktor
Double Moon	30	Kadın	Biseksüel	Akademisyen
Sapphic	38	Kadın	Lezbiyen	Garson
Green Carnation	29	Erkek	Queer	Sivil Toplum Uzmanı
Mars	27	Erkek	Biseksüel	Aşçı
Double Triangles	30	Non-Binary	Panseksüel	Sergi Uzmanı
Mercury	25	Trans Kadın	Heteroseksüel	Öğrenci

2.2. İşlem

Araştırmancının verileri 2020 yılının Ocak ve Şubat ayları arasında oluşturulmuştur. Görüşmelerde, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcıların rahat edebilecekleri ve kendi istedikleri mekânlarda gerçekleştirilen görüşmeler ortalama 60 dakika sürmüştür ve tüm görüşmeler, katılımcıların onayı doğrultusunda ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Görüşmeler, görüşmeyi yapan araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, Maxqda 12 yazılımı kullanılarak tematik analiz yöntemi çerçevesinde çözümlenmiştir. Tematik analiz, elde edilen verilerdeki temaların belirlenmesini, veriye aşına olunmasını, verinin yazıya geçirilmesi ve tekrar tekrar okunmasını, ilk kodların oluşturulmasını, kodların temalar altında toplanmasını, her temanın açıkça tanımlanmasını ve isimlendirilmesini, dikkat çeken alıntılarının seçilmesini içeren aşamalardan oluşmaktadır (Braun ve Clarke 2019). Bu araştırmada kapsamında yapılan bireysel analizler gözden geçirilmiş; temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Analizlerin, katılımcıların açılma süreçleri ve kendini açma deneyimleri, ayrımcılık ve şiddet deneyimleri, hükümetin, toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının LGBTQ+'lara bakış açısı ve ayrımcılık, şiddet ve açılma ile ilgili olumsuz süreçlerin olmaması için yapılabilecekler ekseninde 4 temel tema altında olduğu belirlenmiştir (Şekil 1).

3. BULGULAR

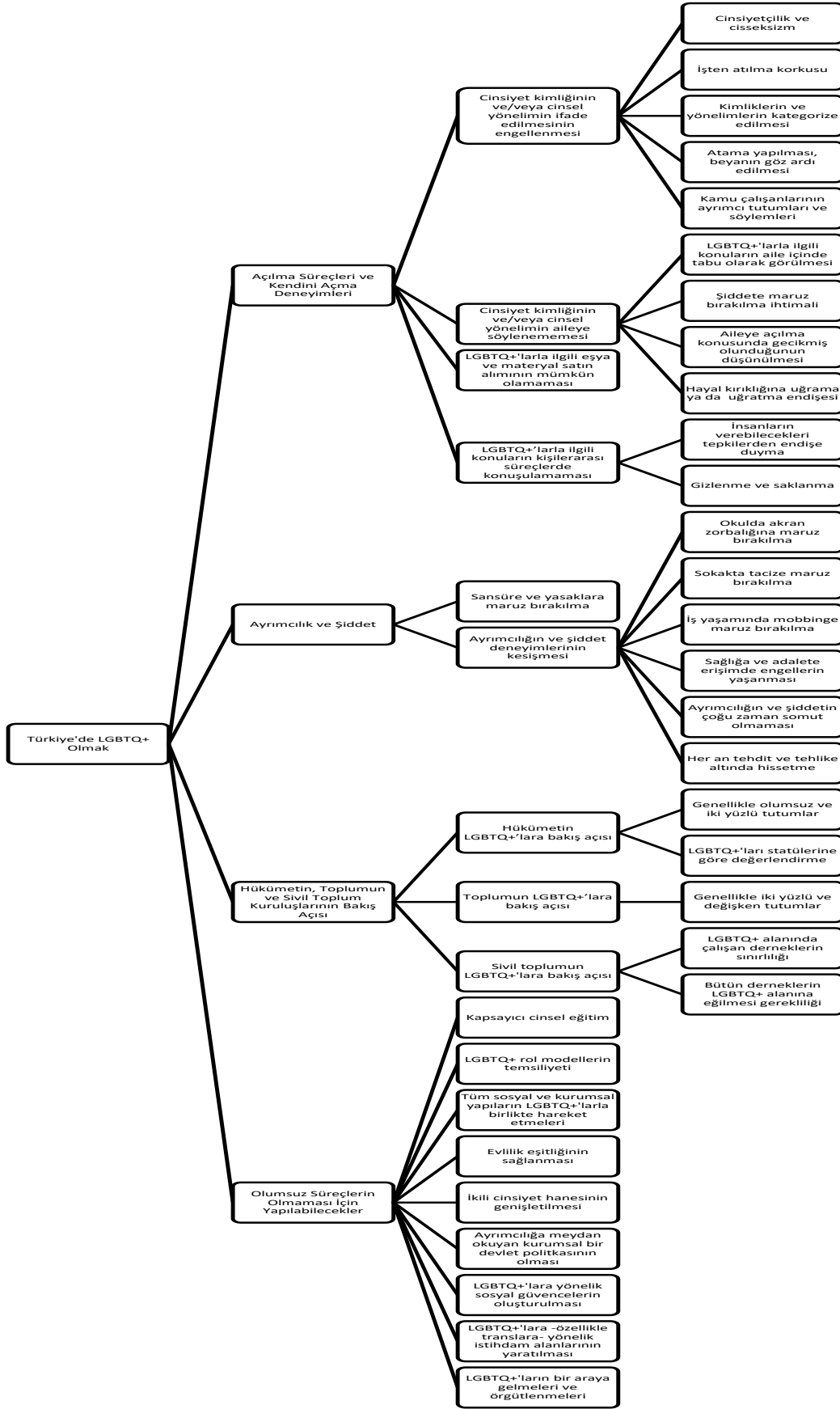
3.1. Açılma Süreçleri ve Kendini Açma Deneyimleri

Çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda yapılan analizlerde LGBTQ+'ların açılma süreçleri ve kendini açma deneyimleri ile ilgili birçok faktörün belirleyici olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar, cinsiyet kimliklerinin, cinsiyet ifadelerinin ve/veya cinsel yönelimlerinin ifade edilmesini engelleyen birçok durumun var olduğunu belirtmiştir. Türkiye'de, farklı kimliklerin ve yönelimlerin kabul edilmediğini aktaran katılımcılar, özgürce yaşamadıklarını, birçok ortamda kendilerini var edemediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, açılma süreçleri ile ilgili önemli bir konu olan ifade özgürlüğünün ülkemizde gelişmemiş hatta yok denecek kadar az olduğunu da düşünmektedir. İfade özgürlüğü ile ilgili gelişmelerin daha kötüye gittiğini, insan hakları ve nefret suçu olduğunda kendilerini ifade etme konusunda geri çekmeyebildiklerini ancak kişisel inançlar ve düşünceler konusunda kendilerini ifade etmekte hala zorlanabildiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılar açılmanın ya da açılmamanın duygusal bir yük getirdiğini hissettiklerini söylemişlerdir. Duygusal yükü, zorlanma, stres ve yıpranma/yıpratılmak olarak tarifleyen katılımcılar sürecin rahatsız edici noktalarının fazla olduğunu dile getirmişlerdir. Bahsettikleri bu duygusal yükü almak/taşımak istemedikleri için açılmayı tercih etmediğini söyleyen birçok katılımcı, anlaşılamayacaklarını düşündükleri için strese girebileceklerini, açılma sonrasında hayatlarının birçok noktasının kontrolünün başkasına geçebileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Kontrolün başkasına geçebilmesi ile ilgili olarak bazı katılımcılar, cinsel yönelimlerinin ve/veya cinsiyet kimliklerinin dedikodu malzemesi şeklinde kullanılabilirliğini, kendileri istemedikleri halde kimliklerinin/yönelimlerinin sürekli konuşulup tartışıldığı bir düzlemin yaratıldığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların tamamı, cinsiyet kimliğinin, cinsiyet ifadesinin ve/veya cinsel yönelimin aileye söylenememesi, LGBTQ+'larla ilgili eşya ve materyal kullanımının ve satın alınmasının zaman zaman mümkün olabilmesi, LGBTQ+'larla ilgili konuların kişilerarası süreçlerde konuşulamaması yönünde paylaşımlarda bulunmuştur. Katılımcıların bu temalarda ortaklaşması nedeniyle her bir temaya ayrı ayrı değinilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Şekil 1. Türkiye'de LGBTQ+ Olma Deneyimlerinin Tema Gösterimi

3.1.1. Cinsiyet kimliğinin ve/veya cinsel yönelimin ifade edilmesini engelleyen durumlar

Katılımcılar, açılma süreçleri ve kendini açma deneyimleri ile ilgili olarak kadın düşmanlığının, cinsiyetçiliğin ve cissexizmin (trans olmayan, ataşmış cinsiyetiyle uyum olan insanların (cisgender) üstünlüğüne dayanan ve trans olmayanların cinsiyetlerinin translardan daha “doğru, doğal ve gerçek” olduğuna yönelik ayrımcılık ideolojisi) çok yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Herhangi bir ortamda kimliklerini beyan etmelerinin bahsi geçen kadın düşmanlığından ve cinsiyetçilikten dolayı mümkün olmadığını aktarmışlardır. Bunun yanında birçok katılımcı, kamu kurum ve kuruluşlarının, sosyal ortamların heteronormatif düzen çerçevesinde şekillendiğini ve bu durumun kendilerini açmaya engel oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, kadın düşmanlığı, cinsiyetçilik, cissexizm ve heteronormativite bağlamında şekillenen yapıların içerisinde var olmadıklarını, açılma ile ilgili korku belirtmişlerdir. Buna paralel olarak, katılımcılar, çalıştıkları yerlerde kimliklerini beyan ettikleri takdirde işten atılabileceklerini düşündüklerini de aktarmışlardır. İnsanlarla etkileşime girilen her noktada cinsiyet kimliklerinin, cinsiyet ifadelerinin ve/veya cinsel yönelimlerinin tam anlamıyla rahat bir biçimde ifade edilemediğini aktaran katılımcılar, toplumun her sisteminde kendilerine yönelik cinsiyet kimliği ve/veya cinsel yönelim bağlamında atama yapıldığını, beyanların göz ardı edildiğini de paylaşmışlardır. Katılımcılar, kimliklerinin ve yönelimlerinin kategorize edildiğini de belirtmişlerdir. Örneğin gey cinsel yöneliminde olan kişilerin hepsinin feminen; lezbiyen yöneliminde olan kişilerin ise kısa saçlı olduğuna dair mitler ve inanışlar katılımcıların kendilerini ifade etmesinde engelleyici bir durum olarak gözlemlenmiştir. Bir devlet dairesinde memur olarak çalışmanın cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliğini ifade etmede direkt bir engel olduğunu savunan bazı katılımcılar, sosyo-ekonomik koşulların kötü olmasından kaynaklı olarak çalıştıkları devlet kurumunda kimliklerini beyan etmemeyi tercih ettiklerini aktarmışlardır. Kamu kurum ve kuruluşlarının, LGBTQ+fobik tutumlara sahip olmasından dolayı sosyal hizmetler ile ilgili sunulan hizmetlere erişemediklerini de paylaşan katılımcılar, personellerin ve meslek elemanlarının ayrımcı tutum ve söylemlerinin kimliklerini açıklamalarında büyük bir engel oluşturduğunu paylaşmışlardır.

Katılımcılara “Cinsiyet kimliğinizi, cinsel yöneliminizi ifade etmenizde engel oluşturabilen durumlar var mı? Varsa nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve ilgili soru hakkında katılımcıların duyguları, düşünceleri ve deneyimleri dinlenmiştir. Bir katılımcı kendi cinsiyet kimliğini ve/veya cinsel yönelimini ifade etmesini engelleyen duruma dair şunları aktarmıştır: *“Her noktada oluyor bu cinsiyet kimliğinin ve cinsel yönelimin engellenmesi durumu. Buna maruz kalmadığımız saniye var mı diye düşünüyorum. Muhtemelen yoktur yani. Dışarıdan geçen insan benim cinsiyetimi kadın olarak varsayıyor. Bu bile yeterince benim hakkıma giren bir durum bence. Aldığım nefes bile bazen böyle geliyor bana. Ya da dışarıda bir insanın aldığı nefes bile böyle geliyor. Ağzını açtığı her noktada sanki böyle abuk sabuk bir şey söyleyecek veya ben susmak zorunda kalacağım ya da kavga etmek zorunda kalacağım. Bunun sonucunda ne olacak gibi böyle düşüncelerle geçirmek zorundayız.” (Lavender).*

3.1.2. Cinsiyet kimliğinin ve/veya cinsel yönelimin aileye söylenememesi

Katılımcılar, cinsiyet kimliklerini, cinsiyet ifadelerini ve/veya cinsel yönelimlerini ailelerine açmakta zorlandıklarını ancak çoğunlukla kardeşlerine açabildiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerinin hem LGBTQ+fobik olduğunu hem de LGBTQ+ var oluşlar ile ilgili konuları tabu olarak gördüğünü ifade eden katılımcılar, bu durumların kendilerini açmada büyük bir engel oluşturduğunu aktarmışlardır. Ebeveynlerinin olumsuz tutum ve davranışlarıyla karşılaşma ihtimalini sürekli düşündüklerini belirten katılımcılar, kendi cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri gibi konularda şüphe uyandırmak istemediklerini de paylaşmışlardır. Katılımcılar, bu tür konuları ebeveynleriyle kendi kişisel deneyimleri üzerinden değil, genel olarak konuşabildiklerini, dikkatleri kendi üzerlerine çekmek istemediklerini belirtmişlerdir. Birçok katılımcı, ebeveynlerinin cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsel yönelim ile ilgili konuları anlayamayacaklarını düşünmektedir. LGBTQ+ var oluşlar ile ilgili temel kavramlara ve bilgilere ailelerinin vakıf olmadığını belirten katılımcılar, ailelerinin kültürel arka planlarının bu konular özelinde çok sınırlı olduğunu da eklemiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, açıldıklarında ebeveynlerinin üzülebileceğini de düşünmektedir. Bu nedenle ebeveynlerini üzmemek isteyen katılımcılar açılmayı tercih ettiklerini paylaşmışlardır. Bazı katılımcılar ise ebeveynlerinin tepkilerinden korktuklarını da aktarmıştır. Açıldıklarında ebeveynlerinin kendileriyle konuşmayabileceğini, kendilerini dışlayabileceğini ve fiziksel şiddete varabilecek ani tepkiler uygulayabileceklerini söylemişlerdir. Yakın çevrelerinde LGBTQ+’lara yönelik farklı şiddet biçimlerini ve nefret söylemlerini duyduklarını ya da bunlara şahit olduklarını ifade eden katılımcılar, kendilerine yönelik ailelerinden ve akrabalarından bahsi geçen tepkilere maruz bırakılabileceklerini düşünüp tedirgin olduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılara “Günelik hayatınızda (ailenizde, iş yaşamınızda, romantik ilişkiler ya da başka bir mekânda) insanlarla LGBTQ+ hareketine dair konular hakkında konuşabiliyor musunuz?” ve “Kimliğiniz, yöneliminiz ve kendinizle ilgili konularda aile/arkadaş/iş çevrenizde rahatlıkla konuşabiliyor musunuz? Zorlandığınız noktalar oluyor mu?” ve “Kimliğinizin ya da yöneliminizin kabul edilmeyeceğini düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?” soruları yöneltilmiş ve ilgili soru kapsamında katılımcıların düşünceleri ve deneyimleri dinlenmiştir. Bazı katılımcılar, ebeveynlerine açılmak için gecikmiş olduklarını düşündüklerini de aktarmışlardır. Gecikmiş olma ile ilgili olarak katılımcılar, ebeveynlerinin yaş aldıklarını ve LGBTQ+ olma ile ilgili konuları anlamayabileceklerini, ebeveynleri ile aralarındaki ilişkinin samimi olmadığını, birbirlerinden uzaklaştıklarını paylaşmışlardır.

Bir katılımcı ailesine açılmasının zamanını geçtiğini şu şekilde aktarmıştır: *“Kendi aileme dönüp bakarsam biraz garipler. Kendi kişisel özellikleri yüzünden onlarla konuşurken rahat hissetmiyorum. Çünkü annem zaten homofobik. Homofobik de olmayabilir aslında sadece annem bu kadar yaşlı olmasaydı ben zamanında anlatmış olsaydım hiç homofobik olmayabilirdi. Onun treni kaçtı diye hissediyorum.”* (Violets).

Bazı katılımcılar ise hem ebeveynlerinin kendilerini hem de kendilerinin ebeveynlerini hayal kırıklığına uğratabilme korkusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerinin kendileri için heteroseksüel bir yaşamla ilgili planlamaları ve hayalleri (heteroseksüel bir evlilik, torun sahibi olma) olduğunu belirten katılımcılar, cinsiyet kimlikleri ve/veya cinsel yönelimlerini açıkladıklarında ailelerinin, bahsi geçen planlamalar ve hayallerden kaynaklı olarak hayal kırıklığına uğrayabileceğini söylemişlerdir. Katılımcılar, yakın bir ilişki kurmaya çabaladıkları ailelerinin, kimliklerini açtıklarında onları kabul etmeme ya da dışlama ihtimali karşısında hayal kırıklığına uğratılabileceklerini aktarmışlardır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, bahsi geçen nedenlerden dolayı seçimlik ailelerini oluşturduklarını da ifade etmiştir.

Bir katılımcı ise seçimlik aile oluşturmaya dair şu ifadeleri kullanmıştır: *“Kendi ailemizi oluşturuyoruz. Hakikaten de öyle. Sen kendi çevrende insanları doğal seleksiyondan geçirip hem karakterine uygun hem bakış açına, dünya görüşüne uygun bir şekilde etrafında topluyorsun. Bir nevi aile oluşturuyorsun. Bizim camia için kurduğun aile çok önemli. Bence biyolojik aileden daha önemli. Çünkü onu seçemiyoruz ama bunu seçiyoruz.”* (Double Mars).

3.1.3. LGBTQ+'larla ilgili eşya ve materyal kullanımının ve satın alımının her zaman mümkün olamaması

Katılımcılara “LGBTQ+ hareketi ile yakından ilişkili olarak eşya ve materyal (dergi, kitap, çanta, kıyafet vd.) satın almakla ve kullanmakla ilgili duygu ve düşünceleriniz neler? Bu eşyaları tanıdığınız/tanınmadığınız ortamlarda kullandığınızda nasıl hissediyorsunuz?” soruları yöneltilmiş ve ilgili soru kapsamında katılımcıların düşüncelerini ve deneyimlerini aktarması sağlanmıştır. Katılımcılar, LGBTQ+'larla ilgili eşya ve materyal (kitap, dergi, kıyafet, çanta vd.) kullanmanın ve satın almanın kendilerini ifade etmede ve görünürlük anlamında önemli bir rol oynadığını düşündüklerini paylaşmışlardır. Bazı katılımcılar, bu eşyaları ve materyalleri kullanmaktan ve satın almaktan korktukları zamanların olduğunu da dile getirmişlerdir. Katılımcılar, özellikle Onur Yürüyüşü kapsamında bu tür eşyaları kullanmayı çok istediklerini, kullanılması noktasında polisin yürüyüşün olduğu bölgeye bu eşyaları kullananları sokmamasından ve işlem başlatabilmesinden dolayı tedirgin hissettiklerini söylemişlerdir. Bazı katılımcılar, LGBTQ+'larla ilgili eşya ve materyalleri, yakın çevrelerinden ya da sokakta herhangi birisinden gelebilecek tepki ve şiddetten korktukları için kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Yine bazı katılımcılar, gökkuşağı temalı kıyafetler ve çantalar ile buldukları farklı ortamlardaki (iş yeri, okul, sosyalleşme alanları) kişi ya da kişilerin kendilerini rahatsız edici bir şekilde incelediklerini, bazen laf attıklarını söylemişlerdir.

Az sayıda katılımcı, gökkuşağı renklerinin şirketler ve kuruluşlar tarafından sadece ticari bir amaçla kullanıldığını ve bu nedenle dikkat ettiklerini de aktarmışlardır. Pinkwashing terimine değinen katılımcılar, kuruluşların, ülkelerin ya da hükümetlerin kendi olumsuz eylemlerinden uzaklaştırmak için LGBTQ+'larla ilgili konuları olumlu şekillerde kullanma eylemi gösterdiğini ve buna dikkat edilmesi gerektiğini paylaşmışlardır.

3.1.4. LGBTQ+'larla ilgili konuların kişilerarası süreçlerde konuşulamaması

Katılımcılar, LGBTQ+'larla ilgili konuları kendilerini güvende hissettikleri bir çevrede daha rahat konuşabildiklerini belirtmişlerdir. İlgili konular hakkında özellikle kendilerini dinleyen ve ayrımcı, LGBTQ+fobik olmayan kişileri seçtiklerini ifade eden katılımcılar, bu konuların konuşulabilmesinin karşılarındaki insanların

tutumlarına, söylemlerine ve değer yargılarına bağlı olduğunu aktarmışlardır. Katılımcılar, LGBTQ+ hakları özelinde daha interaktif konuşabildiklerini belirtmişlerdir ancak birçok durumda kendilerini sürekli filtrelediklerini de paylaşmışlardır. Özellikle LGBTQ+'larla ilgili konularda cümlelerini ve kelimelerini özenle seçmeye çalıştığını aktaran birçok katılımcı, karşılarındaki insanların verebilecekleri tepkilerden endişe duyduklarını söylemişlerdir. Bu duruma paralel olarak bazı katılımcılar, fazla sivrilmemek, münakaşaya girmemek ve dışlanmamak için LGBTQ+'larla ilgili konular hakkında konuşmayı tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılara "Kimliğiniz, yöneliminiz ve kendinizle ilgili konularda aile/arkadaş/iş çevrenizde rahatlıkla konuşabiliyor musunuz? Zorlandığınız noktalar oluyor mu?" sorusu yöneltilmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların kendi deneyimlerini aktarmaları sağlanmıştır. Katılımcıların birçoğu cinsiyet kimliklerini/ifadelerini ve cinsel yönelimlerini ifade ettiklerinde iş yaşamlarının sonlanacağını düşündüklerini de belirtmiştir. Bir katılımcı iş yerinde temkinli olmasına yönelik şunları aktarmıştır: *"Çalışanlar arasında da bilmezler beni. Kendimi de belli etmemeye çalışırım, cinsel yönelimimi en azından. Ama dediğim gibi akademide olduğumuz için yine reaksiyonların biraz daha az katı olabileceğini düşünüyorum ama herhangi bir durum olduğunda bunu kullanabilir, aşağı çekebileceklerini de düşünmüyorum değilim. Temkinli yaklaşıyorum. İş yaşamında bu kullanılabilir. Araştırma görevlisi bir arkadaşım sırf bu yüzden devlet kurumundan atıldı, bu kullanıldı çünkü. Öyle bir örnek de olduğu için açıkçası onun verdiği bir tedirginlik var."* (Biangles).

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, LGBTQ+ konularıyla ilgili kişilerarası süreçlerde konuşamama durumunun kendilerini ifade etme ya da "gösterme" noktasında olumsuz olduğunu, toplumdaki birçok kişiden öyle olmasa bile gizlendiklerini/saklandıklarını hissettiklerini paylaşmışlardır. Birçok katılımcı, cinsiyet kimliklerinin, cinsiyet ifadelerinin ve/veya cinsel yönelimlerinin sorgulandığını hissettiklerini de aktarmışlardır. Cinsiyet kimliklerinin, cinsiyet ifadelerinin ve/veya cinsel yönelimlerinin kendilerinin beyan ettiği şekilde kabul edilmediğini ve bunlarla ilişkili davranışlarının sürekli takip edildiğini ifade eden katılımcılar, kimlikleri ve davranışları ile ilgili olarak kendilerine "doğru" olanın gösterildiğinin ve baskıyla bunların kabul ettirilmeye çalışıldığını belirtmişlerdir.

3.2. Ayrımcılık ve Şiddet Deneyimleri

Çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda yapılan analizlerde LGBTQ+'ların ayrımcılık ve şiddet deneyimleri ile ilgili sansüre ve yasaklara maruz bırakıldıkları, bu deneyimlerin birçok alanda kesiştiği, farklı ayrımcılık ve şiddet türlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

3.2.1. Sansüre ve yasaklara maruz bırakılma

Katılımcılar, erken çocukluk dönemlerinden itibaren sansüre ve yasaklara maruz bırakıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tamamı, istedikleri oyuncaklarla oynamalarına izin verilmediğini, dış görünüşlerine özellikle kıyafetlerine sürekli müdahale edildiğini, özellikle kendilerine istemedikleri renklerde ve biçimlerde kıyafetlerin giydirildiğini aktarmışlardır.

Katılımcılara "Kimliğinize dair direkt ya da dolaylı olarak sansüre maruz bırakıldınız mı? Bırakıldıysanız örnek verebilir misiniz?" sorusu yöneltilmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların deneyimleri dinlenmiştir. Bir katılımcı kıyafetlerine müdahale edilmesiyle ilgili deneyimini şöyle ifade etmektedir: *"Annem ben çocukken mavi ve yeşil haricinde bir şey giymeme izin vermezdi. Ben ilk defa kırmızı tişörtümü lise birinci sınıfta aldım gizli gizli. Sarı giydirmezdi, atlet giydirmezdi. Ortaokuldayım galiba, bir pantolon almıştım. Çok darmış, ben farkında değilim, babam bana tokat atmıştı."* (Double Mars).

Katılımcıların tamamı toplumsal "normlara" uymadığı gerekçesiyle özellikle cinsiyet ifadelerinden dolayı sansüre maruz bırakıldıklarını, davranışlarının, nasıl oturup kalktıklarının, nasıl konuştuklarının sürekli takip edilip kontrol edilmeye çalışıldığını belirtmişlerdir.

Bir katılımcı cinsiyet ifadesinden dolayı maruz bırakıldığı sansürü şu şekilde anlatmaktadır: *"Benim bütün çocukluğum, ergenliğim birilerinin bana şöyle oturma, şöyle davranma, şöyle konuşma demesiyle geçti. Yani annem fiziksel şiddet uygulardı bana zaten. Şöyle yürüme demedim mi, şöyle konuşma demedim mi falan. Babamın kaşığı tutuşumdan dolayı masayı devirdiğini biliyorum."* (Mercury).

Birçok katılımcı, “cinsellik” ile ilgili konuları konuşmalarının birçok ortamda engellendiğini söylemişlerdir. LGBTQ+ olmayla ilgili konuların, başkaları tarafından direkt “cinsellik” ile ilgili bir konu olarak görüldüğünü ve konunun kapatılmaya çalışıldığını belirten katılımcılar, bu ve benzeri durumların, kendi var oluşları ile ilgili konuları anlatmalarını engellediğini paylaşmışlardır. Söz üretmenin ve kendini ifade etmenin başka bir biçimde engellenmesi ile ilgili olarak katılımcılar, farklı ortamlara girmeden önce uyarıldıklarını da söylemişlerdir.

Bir katılımcı bahsi geçen duruma ilişkin şunları anlatmaktadır: *“Bazen arkadaşlarımızın ailesiyle böyle iletişim içinde olmam gereken noktalar oluyor. O tarz şeylere gidilmeden önce uyarılıyorum. Mesela şunu şunu yap, böyle davran gibi. Şu an birçok yerde yaşıyorum bunu. Sadece bazı mekanlara veya semtlere özel bir yere gidiyoruz mesela. Toplu, kalabalık bir grup olduğumu düşün, maç izleyecek birileri, ben de orada onlarla muhabbet edeceğim, bira içeceğim, çay, kahve içeceğim diyelim. Orası hep heteroların mekanı olduğu için orada sakın şöyle konuşma, sakın böyle konuşma falan diye uyarılıyorum.” (Lambda).*

Katılımcılar, tüm bunlara ek olarak özellikle Onur Yürüyüşlerinin yasaklanmasından da bahsetmiştir. Onur Yürüyüşlerinin yasaklanmasının insan hakkı ihlali olduğunu belirten katılımcılar, kendilerine ait önemli bir temsiliyet aracının ellerinden alındığını ve var oluşlarının yok sayıldığını aktarmışlardır. Bu durumun kendilerini olduğu gibi ifade etmelerinin engellendiğini de söyleyen katılımcılar, tüm sansüre ve yasaklara karşı başkaldırmanın bu yolla ortadan kaldırılmak istendiğini paylaşmışlardır. Birçok katılımcı, yasaklara rağmen gerçekleştirilmeye çalışılan Onur Yürüyüşlerine katıldığını ancak kendilerine sürekli saldırıldığını, belirli gettolara hapsedilmek istediklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların tamamı, söz konusu düzlemde LGBTQ+’ların varlığının tartışılmaya açıldığını, görünmez kılınmaya çalışıldığını ve yok sayıldığını da düşünmektedir. LGBTQ+’ların en küçük ve olumsuz olmayan bir davranışından dolayı bile ayrımcılığa ve şiddete maruz bırakılma ihtimali olabildiğini ifade eden birçok katılımcı, tüm bunların nefret suçlarına neden olabildiğini, LGBTQ+’ların yaşamına son verildiği bir düzleme alıştırılmaya çalışıldıklarını ifade etmişlerdir.

3.2.2. Ayrımcılığın ve şiddet deneyimlerinin kesişmesi

Katılımcılara “Ülkemizde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dair ayrımcılık yaşandığını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların deneyimlerini anlatmaları sağlanmıştır. Katılımcılar, evde, ailede, okulda, işte, sokakta, eğitim, sağlık ve adalet alanında ayrımcılık ve şiddete maruz bırakıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların birçoğu, ailelerinin cinsel yönelimlerini ve/veya cinsiyet kimliklerini öğrendikleri durumda kendilerine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığını, evden atıldıklarını, harçlık verilmediğini paylaşmıştır.

Katılımcıların tamamı geçmişte ve günümüzde, okul ortamında akran zorbalığına maruz bırakıldıklarını, kendileriyle alay edildiğini, ötekileştirildiklerini belirtmişlerdir. Akran zorbalığına maruz bırakıldığını belirten katılımcılar, okuldaki yöneticilerin ve öğretmenlerin herhangi bir aksiyon almadıklarını, bu kişilerin çoğu zaman kendilerine zorbalık yapanların yanında olarak şiddet uygulanmasına göz yumduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, sokakta yürürken kendilerine sözlü tacizde bulunulduğunu ifade etmişlerdir. Toplumun “beklentilerine” ve “cinsiyet normlarına” uymayan kişilere yönelik gerçekleştirilen taciz davranışlarının, özellikle translara yapıldığını aktaran birçok katılımcı, bu durumun sokağa çıkmanın istenmemesi, sokakta yürünememesi ve çoğunlukla gece saatlerinde ihtiyaçların karşılanabilmesi için dışarı çıkılması gibi durumları beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, iş yerindeki koşulların iyi olmadığını, LGBTQ+’lar için kapsayıcı iş ortamlarının sağlanmadığını ve bu ortamlarda kendilerine mobbing uygulandığını ifade etmişlerdir. Birçok katılımcı, iş yaşamına adım atmadan ayrımcılığın başladığını, işe alım ile ilgili ilk görüşmede kendilerinin baştan aşağı süzüldüğünü, özel yaşama dair soruların sorulduğunu aktarmışlardır. Çalışma ortamında bulunan ve ayrımcılığa maruz bırakılan katılımcılar ise insanların onlar hakkında dedikodu yaptıklarını, düşük ücretli işlerde kayıtsız ve güvencesiz olarak çalıştırıldıklarını paylaşmışlardır.

Bir katılımcı, iş yaşamına dair zorlu bir deneyimlerini şu şekilde aktarmıştır: *“Çalışmaya başladım. Başladığım an fobi de başladı mesela. Öğretmenlik yaptığım dönemde asla bu konuyu çok rahat konuşamazken, mutfakta*

asla kelimesi bile çok az kaldı. İsmimi bile söylemeye çekindiğim dönemler oldu. Çünkü benim ismim unisex bir isim, ne olduğu da belli değil falan duyumları alıyordum. Yüzüme karşı da söylüyorlardı, ne desek sana, belli değil falan.” (Mars).

Katılımcıların birçoğu, kendilerine kiralanmak üzere ev verilmediğini ifade etmiştir. Kiracıların ya da emlakçıların özel yaşama dair ayrıntılı sorular sorduklarını belirten katılımcılar, “istenilen” yanıtların verilmemesi sonucunda kendilerine herhangi bir evin kiralanmadığını belirtmişlerdir. Bunun yanında, yakın arkadaşlarıyla aynı eve çıkmak isteyen katılımcılar, kiracıların ve emlakçıların heteroseksüel bir ilişki içerisinde olma ve evli olma şartı aradıklarını da paylaşmışlardır. Katılımcılar herhangi bir eve kiracı olarak yerleştiklerinde, evlerine gelen kişilerin sürekli kontrol edildiğini, bazı zamanlarda kendilerine evlerine neden bu kadar kişi geldiğine ve neler yaptıklarına dair ahlakçı sorular sorularak taciz edildiklerini söylemişlerdir.

Katılımcıların tamamı, kamu kurumlarında özellikle sağlık ve adalet erişim alanında eksik hizmet aldıklarını belirtmişlerdir. Kamu kurumlarında cinsel yönelimlerinin ve/veya cinsiyet kimliklerinin ifşa edilmesinden tedirgin olan katılımcılar, kamu personellerinin ayrımcı tutumlarına maruz bırakıldıklarını, var olan kaynakların kendileri için kullanılmadığını hatta kendilerinden saklandığını ifade etmişlerdir. Birçok katılımcı, sağlık personellerinin cinsellik ve seks ile ilgili tabularının olduğunu, romantik ilişkilere heteronormatif bir perspektiften baktıklarını, kendilerini yargıladıklarını paylaşmışlardır.

Katılımcıların tamamı, kendilerine yönelen ayrımcılık ve şiddet biçimlerinin birçok durumda somut olmadığını dile getirmiştir. Dolaylı ayrımcılığa daha fazla maruz bırakıldıklarını belirten katılımcılar, yasaların ve düzenlemelerin kendilerini kapsamadığını paylaşmışlardır. Katılımcılar, maruz bırakıldıkları ayrımcılığın ve şiddetin tüm hayatlarını etkilediğini de eklemişlerdir. Bu durumun görünür olamamalarına ve sürekli tedirgin hissetmelerine neden olduğunu aktaran katılımcılar, kamusal alanda özgür bir şekilde var olamadıklarını, her an kendilerine zarar verme korkusuyla yaşadıklarını söylemişlerdir. Bazı katılımcılar, her an tehdit ve tehlike altında hissetmelerinin bir sonucu olarak başka bir kişilik geliştirdiklerini belirtmişler, bu başka kişiliğin beyan ettikleri cinsiyet kimliğinden ve/veya cinsel yönelimden ve karakter yapılarından farklı olduğunu aktarmışlardır. Tüm bu ayrımcılık ve şiddet deneyimleri sonucunda, kendilerini soyutladıklarını ve insanlarla aralarına bariyer koyduklarını ifade eden katılımcılar, toplumun genel bir parçası olamadıklarını paylaşmışlardır.

Katılımcılara “Ülkemizde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dair ayrımcılık yaşandığını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların deneyimleri dinlenmiştir. Bir katılımcı Türkiye’deki ayrımcılık durumunu şöyle ifade etmektedir: *“Tabii ki ayrımcılık yaşanıyor. Yaşanmasa o insanlar kendilerini çok rahat ifade edebilirler. Türkiye’de kadınlar üzerinden bile ayrımcılık yaşanıyor. Türkiye ayrımcılıklar ülkesi. İnsanların iş yerlerinde yükselmesi engellenebilir, işe girmesi engellenebilir. Eğer feminen bir gay ise veya trans ise ya da butch bir lezbiyense, direkt ilk iş görüşmesinde elenebilir insan kaynakları tarafından. Çünkü görünümünden dolayı. Direkt bir ayırım var burada.” (Double Mars).*

Katılımcılar, ayrımcılığın bir yansıması olarak LGBTQ+’ların doğdukları ve uzun bir süre yaşadıkları yeri ve çevreyi bırakabildiklerini, eğitim görmek veya başka sebepler için yurtdışına gidilebildiklerini aktarmışlardır. Yakın bir zaman sonra yurt dışına taşınacak olan bir katılımcı şunları paylaşmaktadır: *“Ben kendimi bildim bileli yurt dışına çıkmak istiyordum. Yurt dışında hayatın bir tık daha kolay olacağını düşünüyordum. Bu özellikle de benim burada queer arkadaşlarım yokken, sevgilimle el ele tutuşamıyorken çok önemliydi. Türkiye’de el ele tutuşamazdık ama yurt dışındayken Vatikan’da bile, Avrupa’nın en Katolik bölgesinde bile sevgilimle el ele tutuşup gezebilirdim. Bu çok farklı hissettiriyor, hayatının bir parçası olmasını istiyorsun, bu özgürlüğe de çok büyük bir özlem duydum bu zamana kadar. Her sene gitmek istememin sebebi buydu. Orada daha rahat edeceğim, orada kendim olmam daha kolay olacak diye düşünüyordum.” (Violets).*

3.3. Hükümetin, Toplumun ve Sivil Toplum Kuruluşlarının LGBTQ+’lara Bakış Açısı

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde, LGBTQ+’lar, hükümetin, toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının kendilerine yönelik farklı bakış açılarının olduğunu dile getirmişlerdir.

3.3.1. Hükümetin LGBTQ+'lara bakış açısı

Katılımcılar, hükümetin kendilerine yönelik bakış açısını genellikle olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların tamamı, hükümetin çoğu durumda iki yüzlü davrandığını ve LGBTQ+'ları statülerine göre değerlendirebildiklerini paylaşmışlardır. LGBTQ+'lara çoğu zaman sosyo-ekonomik durumlarına ve politik tercihlerine göre muamele edildiğini belirten katılımcılar, maddi gücü olmayan LGBTQ+'ların dışlandığını ve ötekileştirildiğini aktarmışlardır.

Birçok katılımcı, hükümetin, LGBTQ+'lara göz önünde olunmaması gereken bir "şey" gibi davrandığını ifade etmiştir. Bu durumu, özneliğin ve var olma halinin tamamen görmezden gelindiği bir süreç olarak tanımlayan katılımcılar, LGBTQ+'ların ötekileştirildiği, düşman olarak görüldüğü bir düzlemin oluşturulmaya çalışıldığını söylemişlerdir. Bazı katılımcılar, hükümetin, LGBTQ+'ları, kendi iktidarlarını tehdit eden bir "varlık" olarak algıladıklarını da belirtmiştir. Bu kapsamda, katılımcılar, hükümetin LGBTQ+'ları yerel değerlere uymadıklarını ve LGBTQ+ olmanın Batı'dan gelen bir "mekanizma" olduğuna inanıp bunu dile getirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, deneyimledikleri ayrımcılığa ve şiddete hükümet tarafından göz yumulduğunu, LGBTQ+'ların hükümet tarafından toplumu bozucu bir siyasi hareket olarak görüldüğünü, marjinal gruplar olarak tanımlandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılara "Hükümet tarafından LGBTQ+ kimliğe ya da yönelime sahip olma sizce nasıl görülüyor?" sorusu yönelmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların deneyimleri dinlenmiştir. Bir katılımcı bu konuya dair düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir: "LGBTİ bireyleri hükümetin karşısında olarak görüyorlar, direkt düşman olarak görüyorlar. Siz sesinizi çıkarmayın, biz takılalım falan değil, Erdoğan'ın öyle açıklamaları vardı bir zaman. Beyoğlu'nun marjinalleri. Sessiz sedasız dolaşabilirler diye. Beyoğlu da yeterli bir getto değil hiçbir zaman, onur yürüyüşlerinde yasaklarda falan görüyoruz. Direkt düşman olarak görüyor yani bence." (Mercury).

Başka bir katılımcının hükümetin hedef göstermesine ilişkin duygu ve düşünceleri ise şöyledir: "Tamamen ötekileştiriliyor, lanetleniyor, nefret edilmeye, şiddet uygulanmaya, dışlanmaya, ayrımcılık uygulanmaya teşvik ediliyor, kriminalize ediliyor. Her gün yeni bir şeyle karşılaşyoruz. Görmezden de geliniyor. Görmezden gelinmediği zaman da diğerleri uygulanıyor." (Double Venus).

3.3.2. Toplumun LGBTQ+'lara bakış açısı

Katılımcılar, hükümetin bakış açısı ile ilgili yaptıkları değerlendirmelerinin benzerini toplumun bakış açısı için de gerçekleştirmişlerdir. Katılımcılara "Toplum tarafından LGBTQ+ kimliğe ya da yönelime sahip olma sizce nasıl görülüyor?" sorusu yönelmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların deneyimleri dinlenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, toplumun bakış açısının ikiyüzlü ve değişken olduğunu dile getirmiştir.

Bir katılımcı bu farklı muameleyi şöyle dile getirmektedir: "Türkiye toplumu ikiyüzlülük gösteriyor. Bülent Ersoy'sun, Zeki Müren'sin, şu anda Ayta'sın, Seyhan'sın, modellerden, şarkıcılardan birkaçın falan, ayakta alkışlarlar seni. Gördükleri yerde sarılır fotoğraf çektirirler, imza isterler falan. Sıkıntı yok, sen sevilirsin. Ama ünlü değilsen yok ol. Çünkü neden, sanatçı o, sanatçılar için normal, sanatçılar olur öyle. Çok hipokratik bir şey yani. Çok ikiyüzlüce bir şey bu toplum tarafından yapılan." (Green Carnation).

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, toplumun, LGBTQ+'ları statülerine göre değerlendirdiğini belirtmiştir. Katılımcılar, hükümetin bakış açısı gibi toplumun da sosyo-ekonomik durumu iyi olan LGBTQ+'ları "kabul" edebildiğini, sosyo-ekonomik durumu iyi olmayanlara ise doğrudan ayrımcılık yapıldığını paylaşmışlardır. Katılımcıların bir kısmı, toplumun var olan durumla yüzleşmekten kaçındığını da aktarmışlardır. LGBTQ+'ların yüzyıllardır Türkiye toplumunda da var olduğunu söyleyen katılımcılar, birbirini dinleyen bir iletişim ortamının yaratılmadığını ifade etmişlerdir. Birçok katılımcı, bu düşünceye paralel olarak toplumun LGBTQ+'larla diyalog kuramadığını ve sosyalleşemediğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar ise yüzleşmekten kaçınma durumuna ek olarak toplumun LGBTQ+'lara sırt çevirdiğini aktarmıştır. LGBTQ+'ların toplumun birer parçası olarak görülmediğini belirten katılımcılar, LGBTQ+'ların ayrımcılığa ve şiddete maruz bırakılma durumlarında toplumun hiçbir şey yapmadığını, herhangi bir söz üretmediğini, sessiz kaldığını paylaşmışlardır. Birçok katılımcı, LGBTQ+'lara yönelen bu davranışın nedenini hükümetin yürüttüğü politikalara bağlamıştır. Katılımcılar, toplumdaki bireylerin ve

grupların, hükümetin söylemlerinden ve politikalarından etkilendiğini düşündüklerini söylemişler ve toplumun kendilerinden olmayanları dışladıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, toplumun LGBTQ+'ları Türk aile yapısını bozan ve kirliliği bir "şey" gibi gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcılar, bu söylemin LGBTQ+'larla kurulabilecek ilişki zeminini baltaladığını ve LGBTQ+'ların yaşam hakkını ihlal edebilecek nefret suçlarının yaşanabileceğini de aktarmışlardır.

3.3.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının LGBTQ+'lara bakış açısı

Katılımcılara "Sivil toplum kuruluşları tarafından LGBTQ+ kimliğe ya da yönelime sahip olma sizce nasıl görülüyor?" sorusu yöneltilmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların deneyimleri dinlenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, sivil toplum kuruluşları arasında genelleme yapılmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, özellikle LGBTQ+ derneklerinin LGBTQ+'lara yönelik çalışmalar gerçekleştirdiklerini, varlıklarının çok önemli olduğunu, ülkenin koşulları itibarıyla dolaylı yollardan faaliyetler yapabildiklerini, kapasitelerinin çok sınırlı olabileceğini belirtmişlerdir. Spesifik olarak LGBTQ+ alanında çalışmayan derneklerin ise LGBTQ+'larla ilgili konulara daha fazla eğilmesi gerektiğini söyleyen katılımcılar, gün geçtikçe daralan sivil alanın herkesi kapsayabilmesinin önemli olduğunu paylaşmışlardır. Bazı katılımcılar, birçok sivil toplum kuruluşunun LGBTQ+'larla çalışma deneyimine ve bilgisine sahip olmadığını da aktarmıştır. Bunun yanında katılımcıların büyük bir çoğunluğu, sivil toplum kuruluşlarının LGBTQ+'lara yönelik gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve etkinlikleri daha çok duyurması gerektiğini söylemişler, LGBTQ+ alanında çalışmayan sivil toplum kuruluşlarının LGBTQ+'ların seslerini duyurmada daha etkin rol almalarını istediklerini ifade etmişlerdir.

4. Ayrımcılık, Şiddet ve Açılma İle İlgili Olumsuz Süreçlerin Olmaması İçin Yapılabilecekler

Katılımcılara "Kendinizi açmanıza, ifade etmenize engel olan durumların, olguların yaygınlaşmaması için neler yapılabilir?" sorusu yöneltilmiş ve bu soru kapsamında katılımcıların duygu ve düşüncelerini aktarmaları sağlanmıştır. Bu soru kapsamında LGBTQ+'lar, ayrımcılık, şiddet ve açılma ile ilgili olumsuz süreçlerin deneyimlenmemesi için yapılabilecek birtakım öneriler ve paylaşımlarda bulunmuşlardır. Katılımcılar, çocukluk döneminden itibaren tüm bireylerin cinsellik ile ilgili eğitimler (cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi vd.) alabilmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Çocukluk döneminden itibaren alınan cinsellik ile ilgili eğitimlerin, bireylerin yaşamları boyunca başka insanlara -özellikle LGBTQ+'lara- yönelik davranışlarını olumlu yönde etkileyebileceğini aktarmışlardır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, sanatsal faaliyetlere (tiyatro, sinema vd.) ağırlık verilerek sosyal değişimin sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. Özellikle hem televizyonda hem de sosyal medyada LGBTQ+'larla ilgili temsillerin/karakterlerin bulunmasının hem LGBTQ+'lara rol model olması ve kendilerinin yalnız olmadığını hissetmeleri hem de toplumun LGBTQ+'larla karşılaşma imkanlarını artırması açısından önemli olabileceği vurgulanmıştır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının ve tüm sivil toplumun LGBTQ+ alanında daha fazla çalışma yapması ve gerçekleştirilen çalışmaları desteklemesi gerektiğini belirten katılımcılar, LGBTQ+'ların ihtiyaçlarının ve sorunlarının ortaya konulup öznelerle birlikte tartışılmasının yararlı olabileceğini düşündüklerini söylemişlerdir.

Bazı katılımcılar, Türkiye'de evlilik eşitliğinin sağlanması gerektiğini belirtmiş, LGBTQ+'ların tüm haklardan yararlanmalarının önemli olduğunu paylaşmışlardır. Buna paralel olarak, katılımcılar cinsiyet hanesinin sadece erkek ve kadın olmaktan çıkması gerektiğini de savunmuşlardır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler arasında iş birliklerinin kurulması gerektiğinin altını çizmiştir. Kurulan iş birlikleri çerçevesinde LGBTQ+'ların temel haklara erişebilmeleri için cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsel yönelim bağlamında ayrımcılığa meydan okuyan kurumsal bir devlet politikasının olmasının önemini belirten katılımcılar, özellikle translar için istihdam alanlarının açılması, LGBTQ+'lara yönelik kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam kotası ayrılması, LGBTQ+'lara yönelik sosyal güvenceler oluşturulması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcıların tamamı, LGBTQ+'ların bir araya gelmesinin ve örgütlenmesinin çok önemli olduğunu ifade ederek dayanışma kültürünün korunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, LGBTQ+'ların kişilerarası ve toplum bağlamındaki süreçlerdeki deneyimlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Katılımcıların tamamına yakını aileye açılmadıklarını, ailelerinin gösterebileceği tepkilerden emin olmadıklarını, korktuklarını ve açılma süreçleri ile ilgili endişelerinden bahsetmişlerdir. Aileye açılma sürecinin zorluğuna dair birçok araştırmada da LGBTQ+'ların kendi ailelerini, açılması en zor insanlar olarak görebildikleri ve aile üyelerine cinsiyet kimliklerini ve/veya cinsel yönelimlerini ifade etmenin deneyimledikleri en zorlu süreçlerden birisi olduğunu belirttikleri görülmektedir (Broad 2011; Ece 2017; Gonzales vd. 2016; Heatherington ve Lavner 2008; Klein ve Golub 2016; Legate vd. 2012; Varan 2018). Katılımcıların tamamı kendilerini kabul edebilecek arkadaş çevreleri oluşturduklarını, bu arkadaş çevresinde kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini, güvende hissettiklerini paylaşmışlardır. LGBTQ+'lar sosyal destek bulabilecekleri ve kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri arkadaş ortamları oluşturdukları, bu arkadaş ortamlarını kendi aileleriymiş gibi ifade ettikleri görülmektedir (Boe vd. 2018; Kabacaoğlu 2015).

Katılımcılar iş yaşamında heteronormatif düzene bağlı olarak birçok ayrımcılık yaşadıklarını, kimliklerini, yönelimlerini ifade etmekte zorlandıklarını bildirmektedir. Özellikle herhangi bir kamu kurumunda çalışan katılımcıların "işten atılma" endişesi ve korkusuyla iş yerinde açılmadıkları gözlemlenmiştir. Bununla beraber LGBTQ+'ların sosyo-ekonomik olarak zorluk yaşadığını, istihdama katılmada birçok engelle karşılaştığını ve iş yerinde cinsiyet kimliğine, cinsiyet ifadesine ve cinsel yönelime dair bilgileri gizli tuttuğunu söylemek mümkündür (Griffith ve Hebl 2002; Kara vd. 2022; Özeren 2014; Öztürk 2011; Yılmaz ve Göçmen 2015).

Katılımcıların tamamı cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri ve cinsel yönelimleri nedeniyle aileleri, bazı arkadaşları ve toplum tarafından sansüre ve yasaklara maruz bırakıldıklarını, konuşmalarının, davranışlarının, istedikleri kıyafetleri giymelerinin engellendiğini ve bunlara tepki gösterildiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunlukla cinsiyet ifadeleriyle ilgili olarak tacize, şiddete ve ayrımcılığa maruz bırakıldıkları görülmektedir. Toplumsal cinsiyet normlarına uygun davranmayan ya da bu normların belirlediği "görünüşe" sahip olmayan katılımcıların özellikle çocukluk dönemlerindeki olumsuz deneyimlerinden bahsettiği de gözlemlenmiştir. Bu bulgular, LGBTQ+'ların yaşamlarının birçok döneminde farkında olarak ya da olmayarak sansüre ve yasaklara maruz bırakıldığını, baskılandığını ve ötekileştirildiğini gösteren literatür ile de uyumludur (Çelebi 2018; Kara vd. 2022; Kara ve Duyan 2022; Levitt vd. 2009).

Katılımcıların tamamı, hükümetin kendilerine yönelik tutumunun olumsuz olduğunu, LGBTQ+'ların desteklenmediklerini, medya aracılığıyla hedef gösterildiklerini belirtmektedir. LGBTQ+'lara yönelik hükümet tarafından gerçekleştirilen bu olgu birçok araştırmada da mevcuttur (Bakacak Gelgeç ve Öktem 2009; Çalışkan 2014; Kara vd. 2022; Özcan vd. 2013; Yalçın ve Yılmaz 2013).

Katılımcıların birçoğu toplumun tutumunun belirsiz ve ikiyüzlü olduğunu, toplumun ve hükümetin görüş ve fikirlerinin birçok durumda ortaklaştığını, LGBTQ+'ların farklı biçimlerde ayrımcılıklara maruz bırakıldığını belirtmişlerdir. Pek çok katılımcı toplumda LGBTQ+ olarak yaşamanın birçok dezavantaj getirdiğini vurgulamıştır ve bir katılımcı yakın zamanda kalıcı olarak yurtdışına gideceğini aktarmıştır. Yurtdışında yaşayan LGBTQ+'ların çeşitli haklar ve özgürlükler bağlamında Türkiye'de yaşayan LGBTQ+'lara kıyasla daha iyi konumda oldukları ifade edilmiştir. Örneğin, birçok gelişmiş ülkede LGBTQ+'lar evlilik gerçekleştirebilmekte, cinsiyet kimliklerine, cinsiyet ifadelerine ve cinsel yönelimlerine dayalı bir ayrımcılığa maruz bırakıldıklarında hukuki yollarla haklarını arayabilmektedir. Bu olgu ve durumlar, LGBTQ+'ların toplumda maruz bırakıldıkları ayrımcılığı ifade eden araştırmalarla desteklenebilmektedir (Almeida vd. 2009; Çabuk 2010; Çolak 2009; Flores ve Park 2018; Fone 2000; Göregenli ve Karakuş 2011; Kara vd. 2022; Şenel 2014; Ummak 2012).

Sonuç olarak, LGBTQ+'ların tüm yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunların ve maruz bırakıldıkları ayrımcılıkların temelinde toplumdaki LGBTQ+fobik ve heteronormatif tutumların yer aldığı söylenebilir. Heteroseksüelliğin bir norm olarak dayatılması, LGBTQ+'ların doğumlarından itibaren -hatta doğumlarından önce cinsiyet atanarak- olumsuz deneyimlere maruz bırakılmalarına neden olmaktadır. Bu olumsuz yaşantılar ve deneyimler, bireylerin kendilerini açmalarına engel olmakta, sadece cinsiyet kimliklerini/ifadelerini ve cinsel yönelimlerini değil, kendilerine dair birçok başka konuda da konuşmayı tercih etmemelerine neden olmaktadır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan LGBTQ+'ların ayrımcılık, şiddet ve kendilerini açmaya dair yaşam deneyimlerini yansıtmaktadır. Heteronormatif düzenin getirdiği ikili cinsiyet sisteminin ve farklı cinsiyet kimliklerinin, cinsiyet ifadelerinin ve cinsel yönelimlerin marjinalleştirilmesi gibi konuların, LGBTQ+'ların toplumdaki konumlarını ikincilleştirdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan LGBTQ+'ların deneyimleri, bahsi geçen ikincil konumun, dışlanmaya, ötekileştirmeye, LGBTQ+'ların özellikle cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsel yönelim gibi kendilerine ait özel bir konuyu ifade edememesine, eşit vatandaşlık ilkesi gereği özellikle eğitim, sağlık ve istihdam gibi alanlara erişimlerinin çok sınırlı olmasına neden olduğuna dikkat çekmektedir.

Bu çalışmadaki LGBTQ+'ların birçoğu, ailelerine açılmadığını ya da karşılaşılabilecekleri olumsuz tepkilerden dolayı açılmayı tercih etmediklerini, çoğu zaman aileleri, arkadaşları ve toplum tarafından kendilerine sansür ve yasak uygulandığını belirtmektedir. Katılımcıların, karşılaştıkları bu sansürü içselleştirerek, kendilerini özgür bir biçimde ifade edemediklerini, toplumsal yaşamın herhangi bir alanına katılım göstermekten geri durduklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların paylaşımlarında, LGBTQ+'ları dışlayan, marjinalleştiren geleneksel toplumsal kabullerin değişmesinin gerekliliğinin altı çizilmiş, cinsiyet kimliğine, cinsiyet ifadesine ve cinsel yönelime dayalı kapsamlı ve çok boyutlu politikaların gerçekleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Buna paralel olarak, bahsi geçen politikaların, LGBTQ+'ların eğitim, sağlık, istihdam, sosyal hizmetler, adalete erişim gibi alanları içermesi ve cinsiyet kimliğine, cinsiyet ifadesine ve cinsel yönelime, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik duyarlılığı geliştirmesinin ön koşul olmasına dikkat çekilmiştir.

Katılımcıların deneyimleri, koruyucu ve önleyici politikaların gerekliliğinin yanı sıra LGBTQ+'ların sansüre ve yasalara maruz bırakılmasının, bireyleri duygusal, psikolojik ve sosyo-ekonomik zorlanmalara açık hale getiren bir risk etkeni olduğunu göstermesi açısından önem az etmektedir. Bu çerçevede LGBTQ+'ların terapötik ve güçlendirici müdahaleler ile desteklenmesi, eşitlik, kendi kaderini belirleme hakkı ve ortak katılımın temel alınması gerekmektedir.

Araştırmanın sonuçları, özellikle alanda çalışan ruh sağlığı meslek elemanlarına, kamu kurumlarına/ kuruluşlarına, yerel yönetimlere ve akademisyenlere önemli bulgular sunmaktadır. LGBTQ+'ların ihtiyaçlarının ve sorunlarının tespiti ve karşılanması için mekanizmaların oluşturulması ve sivil toplum kuruluşları ve öznelere birlikte hareket edilmesine dikkat edilmelidir. Toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması, patriarkal, cinsiyetçi, LGBTQ+fobik yapısal faktörlere karşı çıkılması, LGBTQ+'ların kişisel, kişilerarası ve toplumsal bağlamda güçlendirilmesi, sosyal adaletin ve değişimin esas alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Addis, S., Davies, M., Greene, G., Macbride-Stewart, S., Shepherd, M. (2009). The health, social care and housing needs of lesbian, gay, bisexual and transgender older people: A review of the literature. *Health & Social Care in The Community*, 17(6), 647-658. DOI: 10.1111/j.1365-2524.2009.00866.x
- Almeida, J., Johnson, R. M., Corliss, H., Molnar, B., Azrael, D. (2009). Emotional distress among LGBT youth: The influence of perceived discrimination based on sexual orientation. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(7), 1001-1014. DOI: 10.1007/s10964-009-9397-9.
- Altunpolat, R. (2017). LGBTİ'lere yönelik ayrımcılığı tarihsel ve politik temelde kavramak. *Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 17(64), 2-14.
- Bakacak G., Ayça, Ö. P. (2009). Media discourses on homosexuality and managing heterosexism in Turkey. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 5-32.
- Boe, J., Maxey, V., Bermudez, M. (2018). Is the closet a closet? Decolonizing the coming out process with Latina adolescents and families. *Journal of Feminist Family Therapy*, 30(2), 90-108.
- Braun, V., Clarke, V. (2019). Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı. S. N. Şad, N. Özer ve A. Atlı (Çevirenler). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 873-898.
- Broad, K. (2011). Coming out for parents, families and friends of lesbians and gays: From support group grieving to love advocacy. *Sexualities*, 14(4), 399-415.

- Çabuk, F. (2010). *Tıp öğrencileri ve hekimlerin eşcinsellik hakkındaki tutumları ve gey ve lezbiyenlerin sağlık hizmeti deneyimleri* (Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Çalışkan, Ö. (2014). Formation of cultural identities from race and sex to ethnic and sexual orientation: Kurd-LGBTI movement in Turkey in the context of new social movements. *Toplum ve Hekim*, 29(4), 302-309.
- Çelebi, E. (2018). *Türkiye’de trans erkeklerin açılma süreçlerine etki eden faktörlerin sosyolojik analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Çolak, Ö. (2009). *Eşcinsellere yönelik nefret suçları ve toplumun bu suçlar kapsamında faile ve mağdura yönelik tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Ece, E. (2017). *Coming out to parents: Transformation of the families with LGBTQ children* (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Elliott, M. N., Kanouse, D. E., Burkhardt, Q., Abel, G. A., Lyratzopoulos, G., Beckett, M. K., Schuster, M. A., Roland, M. (2015). Sexual minorities in England have poorer health and worse health care experiences: A national survey. *Journal of General Internal Medicine*, 30(1), 9–16. <https://doi.org/10.1007/s11606-014-2905-y>
- Flores, A., Park, A. (2018). Polarized progress: Social acceptance of LGBT people in 141 countries, 1981 to 2014. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/PolarizedProgress-April-2018.pdf>
- Fone, B. (2000). *Homophobia: A history*. New York: Diane Publishing Company.
- Gonzales, R., Antonio, D., Barrot, J., Camerino, A., Morales, K. (2016). I’m coming out: A study on self - acknowledgement of closeted gays. *International Journal of Social Science and Humanities Research*, 4(1), 100-106.
- Göregenli, M., Karakuş, P. (2011). *Türkiye’deki LGBT bireylerin günlük yaşamlarında maruz kaldığı heteroseksist ayrımcı tutum ve uygulamalar*. Kaos GL.
- Griffith, K., Hebl, M. (2002). The disclosure dilemma for gay men and lesbians: “Coming out” at work. *Journal of Applied Psychology*, 87(6), 1191-1199. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.6.1191>
- Haas, A. P., Eliason, M., Mays, V. M., Mathy, R. M., Cochran, S. D., D’Augelli, A. R., Silverman, M. M., Fisher, P. W., Hughes, T., Rosario, M., Russell, S. T., Malley, E., Reed, J., Litts, D. A., Haller, E., Sell, R. L., Remafedi, G., Bradford, J., Beautrais, A. L., Brown, G. K., Diamond, G., Friedman, M., Garofalo, R., Turner, M., Hollibaugh, A., Clayton, P. J. (2011). Suicide and suicide risk in lesbian, gay, bisexual, and transgender populations: review and recommendations. *Journal of Homosexuality*, 58(1), 10–51. <https://doi.org/10.1080/00918369.2011.534038>
- Heatherington, L., Lavner, J. (2008). Coming to terms with coming out: Review and recommendations for family systems-focused research. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 329-343. DOI: 10.1037/0893-3200.22.3.329.
- Herek, G. (2007). Confronting sexual stigma and prejudice: Theory and practice. *Journal of Social Issues*, 63(4), 905-925.
- Kabacaoğlu, G. (2015). *Gey ve lezbiyenlerde açılma süreci: Nitel bir çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Kara, Y., Tiftik, S., Kır, H., Demir, H., Sarıyılmaz, M., Serpen, A. S. (2022). LGBTQIA+ people access to social services during the pandemic in Turkey. *Journal of Social Service Research*, 48(4), 522-534. DOI: 10.1080/01488376.2022.2092583
- Kara, Y., Duyan, V. (2022). The effects of emotion-based group work on psychosocial functions of LGBT people. *Social Work with Groups*, DOI: 10.1080/01609513.2022.2027851
- Kara, Y. (2021). *LGBTİ+’lara yönelik kapsayıcı ve olumlayıcı sosyal hizmet uygulaması*. SPoD.
- Kara, Y., Kır, H., Özgün, Y., Okumuş, E. (2021). Pandemi Sürecinde LGBTİ+’ların Sosyal Hizmetlere Erişimi Raporu. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2021-06/pandemi-surecinde-lgbtilarin-sosyal-hizmetlere-erisimi-arastirma-raporu.pdf>
- Kara, Y. (2020). Is queer social work possible? *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 61, 1718-1723. DOI: 10.26449/sssj.2278.

- Kara, Y. (2019). Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Çalışma Kariyeri: LGBTİ+'lara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları" *Sosyal Çalışma Mesleğinde Kariyer Seçenekleri* (Editör Emel Yeşilkayalı). Ankara: Nika Yayınevi.
- Kara, Y. (2018). Sosyal hizmet öğrencilerinin homofobik tutumlarının belirlenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 16-27.
- Katz-Wise, S., Hyde, J. (2012). Victimization experiences of lesbian, gay, and bisexual individuals: A meta-analysis. *Journal of Sex Research*, 49(2-3), 142-167. <https://doi.org/10.1080/00224499.2011.637247>
- King, M., Semlyen, J., Tai, S., Killaspy, H., Osborn, D., Popelyuk, D., Nazareth, I. (2008). A systematic review of mental disorder, suicide, and deliberate self harm in lesbian, gay and bisexual people. *BMC Psychiatry*, 8, 70. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-8-70>
- Klein, A., Golub, S. (2016). Family rejection as a predictor of suicide attempts and substance misuse among transgender and gender nonconforming adults. *LGBT Health*, 3(3), 193-199.
- Legate, N., Ryan, R., Weinstein, N. (2012). Is coming out always a "good thing"? Exploring the relations of autonomy support, outness, and wellness for lesbian, gay, and bisexual individuals. *Social Psychological and Personality Science*, 3, 145-152. <https://doi.org/10.1177/1948550611411929>
- Levitt, H., Overbo, E., Anderson-Cleveland, M., Leone, C., Jeong, J., Arm, J., Bonin, B., Cicala, J., Coleman, R., Laurie, A., Vardaman, J., Horne, S. (2009). Balancing dangers: GLBT experience in a time of anti-GLBT legislation. *Journal of Counseling Psychology*, 56(1), 67-81.
- Masaviru, M. (2016). Self-disclosure: Theories and model review. *Journal of Culture, Society and Development*, 18, 43-47.
- Meyer, I. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Nguyen, M., Bin, Y., Campbell, A. (2012). Comparing online and offline self-disclosure: A systematic review. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(2), 103-111. DOI: 10.1089/cyber.2011.0277.
- Özeren, E. (2014). Sexual orientation discrimination in the workplace: A systematic review of literature. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 109, 1203 - 1215.
- Özcan, M., Ergin Berkiten, A., Acar, Z. (2013). Sexual and reproductive rights in Turkey: An overview. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 122-136.
- Öztürk, M. (2011). Sexual orientation discrimination: Exploring the experiences of lesbian, gay and bisexual employees in Turkey. *Human Relations*, 64(8), 1099-1118.
- Schug, J., Yuki, M., Maddux, W. (2010). Relational mobility explains between -and within- culture differences in self-disclosure to close friends. *Psychological Science*, 21, 1471-1478. DOI: 10.1177/0956797610382786.
- Semlyen, J., King, M., Varney, J., Hagger-Johnson, G. (2016). Sexual orientation and symptoms of common mental disorder or low wellbeing: Combined meta-analysis of 12 UK population health surveys. *BMC Psychiatry*, 16, 67. <https://doi.org/10.1186/s12888-016-0767-z>
- Serpen, A., Demirbilek, M., Duyan, V., Megahead, H. (2016). Using movies to change homophobic attitudes of social work students: Turkish example. *Research on Social Work Practice*, 28(7), 876-881.
- Shahar, E., Hameiri, B., Bar-Tal, D., Raviv, A. (2018). Self-censorship of conflict-related information in the context of intractable conflict. *The Journal of Conflict Resolution*, 62(5), 957-982. DOI: 10.1177/0022002716680266.
- Şenel, B. (2014). *Cinsel yönelim ayrımcılığının gündelik hayat yansımaları* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Tang, N., Bensman, L., Hatfield, E. (2013). Culture and sexual self-disclosure in intimate relationships. *Interpersona/ International Journal on Personal Relationships*, 7(2), 227-245.
- Tosunay, D., Çolak, F. (2016). Sosyal medyada otosansür: Facebook örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 926-950.
- Ummak, E. (2012). *Mersin Üniversitesi öğrencilerinin eşcinsellere yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi.

Varan, N. (2018). *LGBTİ açılma süreçleri*. SPoD.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlere nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yılmaz, V., Göçmen, İ. (2015). Türkiye’de lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin sosyal ve ekonomik sorunları araştırmasının özet sonuçları. *Türkiye Politika ve Araştırma Merkezi*, 4(6), 94-101.

Zimman, L. (2009). The other kind of coming-out: Transgender people and the coming out narrative genre. *Gender and Language*, 3(1), 53-80.

Zengin-Taş, E. (2019). *LGBT’lerin sosyal dışlanma yaşantıları, cezaevi süreçleri ve sosyal hizmet ihtiyaçları* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).